

Neradostné stáří

Barbora Hanková

Psychologický ústav FFMU, Brno

info@psychologon.cz

Discussions about dignified aging and active old age are still more often in recent years, and not only in academic circles but also in the media and among the public in general. People perceive possibility of survival to the old age increasingly likely- with the general aging of the population and extending life expectancy. Interest for life of oldest people opens topics like age discrimination and elder abuse that were tabooed just few years ago.

V posledních letech se témata důstojného stárnutí a plnohodnotného stáří objevují stále častěji, a to nejen v odborných kruzích, ale také v médiích a mezi laickou veřejností obecně. S celkovým stárnutím populace a prodlužující střední délkou života lidé vnímají možnost dožití se vysokého věku jako stále pravděpodobnější. S větším zájmem společnosti o život nejstarších spoluobčanů se také otevírají dříve spíše tabuizovaná témata jako věková diskriminace či násilí na seniorech.

Key words: social welfare, abuse, seniority, aging

O rozvoj aktivního a plnohodnotného života seniorů se již od roku 1990 stará občanské sdružení ŽIVOT 90, které se dostalo do povědomí široké veřejnosti mimo jiné na podzim roku 2012 díky rozsáhlé mediální kampani zaměřené na zvýšení informovanosti o týrání seniorů. Cílem této kampaně bylo především informovat oběti o jejich situaci a možnostech pomoci, ale také přimět veřejnost, aby k hrubému zacházení se staršími lidmi nebyla slepá.

Zdroj: <http://www.zivot90.cz>

Jak uvádí občanské sdružení [Persefona](#): „Podle výzkumů Světové zdravotnické organizace se 4 až 6 % seniorů setkala s některou z forem domácího násilí. Avšak z výzkumu občanské sdružení Život 90 vychází najevo, že až 13 % respondentů z řad českých seniorů setkala s fyzickým napadením a 20 % z nich se setkala s psychickým týráním.“

S týráním seniorů se můžeme bohužel setkat jak v ústavech sociální péče, tak v jednotlivých domácnostech. Dle výše uvedeného sdružení vyjde najevo pouze 16 % případů týrání seniorů, zatímco 84 % zůstane skryto. Důvodem bývá právě skutečnost, že častými pachateli násilí na seniorech jsou jejich děti či vnuci, což je samo o sobě pro týrané bolestné. Ve volání o pomoc jim brání mimo jiné neochota přiznat si selhání ve výchově svého potomka, strach z opakovaného násilného chování, stud ze zveřejnění případu, sebeobviňování, obava z existenčních potíží a z umístění do ústavu do sociální péče ([Život 90](#), 2013).

V anglosaské literatuře, a stále častěji také v české, se můžeme setkat s označením syndrom EAN, pod kterým se skrývá pojmenování „elder abuse and neglect“. Definice tohoto syndromu stále nebyla pevně stanovena. [Dle občanského sdružení Život 90](#) definuje Britská iniciativa „Action on Elder Abuse“ EAN jako „*opakované nebo jednorázové špatné chování vůči starému člověku, ze strany toho, komu starý člověk důvěřuje či je na něm závislý. Důsledkem tohoto chování je poškození nebo výrazný diskomfort.*“

[L. Čírtková \(2012\)](#) rozlišuje dva hlavní typy násilí na seniorech:

- domácí násilí potomků vůči aktivním soběstačným seniorům,
- domácí zanedbávání a týráním na péči odkázaných seniorů.

Donedávna tabuizovaným tématem je však také domácí násilí mezi samotnými seniory – partnery. Může se jednat o dlouhodobé domácí násilí, které se již stalo součástí života obou partnerů (*dlouhý vztah s rychlým startem domácího násilí*), o nově vyskytující se jev způsobený například zhoršenou adaptací na stáří (*dlouhý vztah s pozdním startem domácího násilí*), či o násilí v nově vzniklém vztahu (*nový krátký vztah s rychlým startem domácího násilí*) ([L. Čírtková, 2012](#))

Domácí násilí mezi seniory ovlivňuje mnoho [faktorů](#), které jsou typické pro tuto věkovou skupinu, např. strach ze samoty, generační hodnoty, normalizace týrání (nevědí, že jsou oběťmi), sousedská pouta a zakotvení v určitém místě či přístup k sociálním službám.

Stejně jako u jiných forem domácího násilí i zde platí stejná obecná kritéria - oběť je ovlivněna stejným způsobem a agresor používá obdobné techniky. **Největším specifickým syndromem EAN i domácího násilí mezi seniory je stále nedostatečný zájem veřejnosti o tuto problematiku.** [L. Čírtková \(2012\)](#) situaci popisuje takto: „Odborné pronikání do domácího násilí páchaného na seniorech se ubírá stejnou cestou, jakou před 40 lety začínalo žít téma domácího násilí na ženách. Aktivisté spolu s odborníky upozorňují na alarmující výskyt a latenci problému. Kritizují vlažný zájem veřejnosti. Walentichová (2009) například tvrdí, že zájem o týrané ženy končí s jejich menopauzou, ačkoli je známé, že domácí násilí přetrvává až do vysokého věku partnerů.“

Evropská unie vydala v květnu 2012 [zprávu s prognózou](#), podle níž bude mít Unie v roce 2060 celkově 517 milionů obyvatel, z čehož téměř jednu třetinu budou tvořit lidé starší 65 let. Střední délka života při narození by se měla prodloužit u mužů ze 76,7 let v roce 2010 na 84,6 let v roce 2060 a u žen z 82,5 let na 89,1 let.

Tím, jak se k násilí na seniorech postavíme dnes, můžeme ovlivnit nejen své budoucí životy, ale také životy příštích generací. Nezapomínejme, že také my jednou zestárneme.

Zdroj: <http://www.seniortip.cz>

Zdroje:

- Čírtková, L. (2012). *Domácí násilí v pozdějších etapách života*. Retrieved May 3, 2013, from: <http://www.linde-nakladatelstvi.cz/media/files/12PAR10-15.pdf>
- Evropská komise. (2012). *Stárnoucí Evropa? Skutečnost, na kterou je třeba se připravit*. Retrieved May 3, 2013, from: http://ec.europa.eu/news/economy/120515_cs.htm
- Pavlatová, I. (2008). *Týraní a zneužívání seniorů. Přehledová studie*. Retrieved May 3, 2013, from: http://is.muni.cz/th/143762/fss_b/143762_iva_pavlatova.pdf
- Persefona, o.s.. (2010). *Domácí násilí - Statistky a výzkumy*. Retrieved May 3, 2013, from: <http://persefona.cz/n-domaci-nasili.php?page=dn-statistiky>
- Život90. (2013). Řešení specifických problémů seniorů a umožnění jejich aktivního a smysluplného života. Retrieved May 3, 2013, from: <http://www.zivot90.cz/>

Úvodní obrázek získán na http://www.people.cz/mag/articles_photo/12894.jpg